

LAW AND INTERNATIONAL LAW

Трансформація системи об'єднаного керівництва силами оборони України в контексті інтеграції в НАТО: ректроспективний екскурс

Бобров Юрій Олександрович¹ , Боброва Юлія Юріївна²

¹ кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України, провідний науковий співробітник наукового центру безпеки і права; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрНУ»; Україна

² докторка юридичних наук, доцентка кафедри міжнародного права директорка Центру дослідження права війни; ДВНЗ «УжНУ» Ужгородський національного університету; Україна

Широкомасштабна агресія РФ проти України у лютому 2022 року підтвердила висновки провідних західних експертів, які були оприлюднені ще у 2014–2016 роках про те, що в осяжній перспективі наша держава стикнеться з воєнної загрозою з боку північного сусіда. Україна, оточена ворожими силами з трьох боків – з боку Росії на сході, з Чорного моря на півдні та через Білорусь на півночі, повинна бути готова дати відсіч багатомірній загрозі, що включає не тільки наземні війська, але й суттєві повітряний та морський компоненти, а також загрозу в кіберпросторі.

Тому, становлення і розвиток України як незалежної та суверенної держави із сформованим демократичним суспільством нерозривно пов'язаний із забезпеченням її національної безпеки, що, у свою чергу, вимагає пошуку оптимальних шляхів удосконалення законодавчих механізмів забезпечення на належному рівні обороноздатності країни.

Не зважаючи на війну, закріплений у Конституції України та законах курс на членство в НАТО вимагає від України виконання ряду організаційних заходів, метою яких є приведення до стандартів Альянсу складових сектора безпеки і оборони.

З метою приведення керівництва силами оборони України у відповідність до стандартів НАТО наша держава розпочала активну співпрацю з передовими країнами Північно-атлантичного

LAW AND INTERNATIONAL LAW

блоку одразу після анексії Криму та початку гібридної збройної агресії РФ у 2014 році.

Так, восени 2018 року на підставі звернення міністра оборони України до Групи стратегічних радників високого рівня була створена Міжнародна консультативна робоча група. У подальшому, в рамках цієї співпраці призначені старші експерти для оцінки відповідності запропонованої національної системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних силах України основоположним принципам командування та управління НАТО.

Вказана Група радників складалася з представників 4-х держав та представника Міжнародного секретаріату НАТО. До складу Групи увійшли:

1) бригадний генерал Крейг Кінг, старший військовий радник канадського представництва у групі стратегічних радників високого рівня, Канада (голова);

2) бригадний генерал Гінтаутас Зенкевічюс, командувач Командування з підготовки та доктрин, Збройні Сили Литовської Республіки;

3) бригадний генерал Алан Річмонд, командир 160-ї бригади та штабу «Уельс», Велика Британія;

4) Майкл МакКартні, керівник проекту Групи з керівництва та управління у сфері оборони в Україні, США;

5) Девід Браун, спеціаліст з питань співробітництва з Україною, відділ оборонного планування Управління оборонної політики та планування Міжнародного секретаріату НАТО [1].

Необхідність створення Міжнародної консультативної робочої групи викликана тим, що співпраця нашої держави з Групою стратегічних радників високого рівня, яка була створена в 2016 році, не призвела до бажаного результату, перш за все, через бездіяльність з боку України. При цьому, проведені з представниками Міністерства оборони України та Генерального штабу ЗС України робочі зустрічі через низку факторів не надали можливості оцінити запропоновані варіанти системи керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України:

- обмежений доступ до інформації;
- постійна зміна співрозмовників;
- обмежений час робочих зустрічей;
- низька стабільність матеріалу;
- недостатня глибина усвідомлення реальності воєнної агресії з боку РФ тощо.

Крім того, військово-політичним керівництвом нашої держави з огляду на політичний курс України для набуття

LAW AND INTERNATIONAL LAW

членства в НАТО не вживалося достатніх заходів для створення сучасної системи управління на основі принципів Альянсу. Мало того, не було чіткого розуміння суті самих цих принципів, понятійний апарат різнився. На той момент не було розроблено відповідних концепцій, доктрин та термінології із розрахунку на їх застосування в рамках сталого військового альянсу.

Найбільшою проблемою залишалось законодавче забезпечення воєнної сфери та нерозуміння необхідності оперативного прийняття нормативно-правових актів, які б дали змогу у найкоротші строки виконати завдання із трансформації системи керівництва силами оборони та управління Збройними Силами України відповідно до принципів і стандартів НАТО.

Загрозою також було й те, що така трансформація системи управління повинна була реалізовуватися в умовах збройної агресії з боку РФ, недостатнього фінансування безпекового сектора держави через нестабільну економіку, проблеми в розвитку демократичного суспільства, прояви корупції.

Трансформація системи керівництва силами оборони – це модифікація та адаптація цієї системи відповідно до принципів та стандартів НАТО.

Питання трансформації керівництва силами оборони України полягало у практичному вирішенні наступних питань:

- розмежування повноважень між Міністерством оборони України та Збройними Силами України;
- введення посади Головнокомандувача Збройних Сил України;
- зміна завдань і функцій Генерального штабу ЗС України;
- утворення Командування об'єднаних сил Збройних Сил України як головного органу військового управління міжвидовими і міжвідомчими силами і засобами безпосередньо на театрі бойових дій тощо.

Звичайно, такі кардинальні зміни мали на меті: перерозподіл повноважень не тільки військового командування, а й вищого військово-політичного керівництва держави; зміну завдань і функцій Міністерства оборони України, Генерального штабу ЗС України, органів військового управління. У ході реформи планувалося перерозподілити завдання і функції між різними органами військового управління на такі складові: планування операцій, генерування сил та безпосереднє застосування сил.

При цьому, задля якісного та ефективного проведення цієї реформи, перш за все, потребувало вдосконалення не тільки законодавство з питань безпеки і оборони безпосередньо, але й правове регулювання захисту прав і свобод

LAW AND INTERNATIONAL LAW

військовослужбовців, створення належних матеріальних і соціально-побутових чинників, котрі б дозволили підняти актуальність і необхідність військової служби на якісно новий рівень [2].

Разом з тим, подолання вказаних викликів змогло б у значній мірі убезпечити нашу державу від агресивного північного сусіда та дозволило б розпочати практичні кроки на шляху до вступу в НАТО шляхом ефективного виконання «домашнього завдання» Альянсу щодо трансформації системи керівництва силами оборони та військового управління в Збройних Силах України саме на основі принципів і стандартів Північно-атлантичного військового блоку.

References:

- [1] Із архіву Генерального штабу ЗС України. Заключний звіт міжнародної консультативної робочої групи щодо відповідності пропозицій по створенню національної системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління в Збройних Силах України основоположним принципам командування і управління, прийнятим в Організації Північноатлантичного договору від 15 березня 2019 року.
- [2] Боброва Ю.Ю., Бобров Ю.О. Детермінанти та дорожня карта з відновлення військових судів в Україні. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 3–9.
- [3] Боброва Ю.Ю., Бобров Ю.О., Іл'юк Д.Д. Перспективи розвитку юридичної служби Збройних Сил України в контексті міжнародного досвіду організації діяльності військово-юридичних служб армій країн-членів НАТО. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 6. С. 3–8.
- [4] Боброва Ю.Ю. До питання необхідності імплементації норм міжнародного гуманітарного права в національне законодавство. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Хмельницький, 27 січня 2023 року). Хмельницький, 2023. С. 143–145.
- [5] Боброва Ю.Ю. Проблемні питання процесуально-правового механізму документування воєнних злочинів в Україні: реалії та перспективи. *Безпековий сектор держави: вітчизняний досвід та кращі міжнародні практики* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 5 грудня – 15 січня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 20–23.